este diferit. Ferma, ca mod de organizare a unei producţiuni economice, urmăreşte desvoltarea maximă a producţiei şi un standard de vieaţă cât mai ridicat pentru fermieri. Satul e o formă de civilizaţie şi de cultură tradiţională anterioară şi de altă natură decât cea orăşenească. Ca rezultanta suprapunerii unor elemente originare geto-dace cu cele romane, greceşti, slave, turceşti etc., desluşirea vieţii ţărăneşti e mult mai complicată decât cea referitoare la fenomenul similar din America, deslănţuit de colonişti întreprinzători, care au început acolo o vieaţă nouă, liberi de toate determinările tradiţionale.

Ştiinţa americană are un caracter precumpănitor practic, fiind un instrument de cucerire şi stăpânire a lumii autohtone şi de clădire a unei lumi noi. Pentru C. C. Zimmerman sociologia rurală „trebue să se coboare pe sine printr'o serie de principii sau *sistematici*, înainte de a se putea înălţa din nou ca o ştiinţă aplicată cu o valoare reală", scopul său ultim fiind practic. Ştiinţa europeană nu s'a depărtat prea mult de originile sale filosofice şi de caracterele sale teoretice, speculative. Tehnica i-a fost întotdeauna subordonată, ceea ce este o relaţie mai firească. Deci tradiţia ştiinţifică europeană cu caractere preponderent teoretice şi structura deosebită a realităţii rurale româneşti, nu îngăduie să se adopte, pentru cercetările de sociologie rurală românească, modelul american. Autorul găseşte că poate, totuşi, folosi de acolo unele sugestii în metoda de lucru, material comparativ, perspectivă de evoluţii.

Sociologia rurală românească are de cercetat însă vieaţa rurală din cele mai vechi timpuri şi până astăzi, cu toate influenţele suferite fiind nevoită să facă şi studii comparative la societăţile înrudite sau învecinate şi să urmărească istoric diferitele faze ale evoluţiei vieţii agrare. De aceea nu poate avea o orientare curat practică, nici un caracetr strict regional, ci de cercetare a prezentului. Este o ştiinţă de teren dar cu manifestate năzuinţe teoretice de generalizare. Pentru lămurirea vieţii ţărăneşti dela noi, urmăreşte realitatea rurală în toată întinderea ei istorică şi etnografică.

In fapt însă cercetarea ştiinţifică directă îşi încercueşte domeniul la realitatea rurală din propria noastră ţară, obiect care oferă cercetătorului diferite avantaje: îi stă permanent la îndemână înlesnind observări îndelungi şi repetate, oferă acelaşi graiu cu înlesnirile respective, etc., dă prilej de cercetări cu interes şi utilitate naţională. Prin aceasta, sociologia rurală a d-lui T. H., se mişcă pe liniile trasae încă din 1925, în cele dintâiu cercetări sociologice monografice la sate, urmărind acelaşi obiect sub aceeaşi perspectivă şi problematică generală, făcând uz de aceleaşi metode şi stând în serviciul eforturilor ştiinţifice, care sub conducerea d-lui Prof. D. Gusti, urmăresc realizarea unei sociologii a Naţiunii.

Gh. Focşa

Extras din Sociologie Românească, an IV,nr. 7-12, 1942

CERCETĂRI ŞI DISCUŢII MONOGRAFICE

H. H. STAHL: *Nerej, un village d'une région archaïue. Monographie sociologique dirigée par...* Bucureşti, Institut Roumain des Sciences Sociales, 1940, 3 vol.

Răspund, după multă trecere de vreme, la cererea de a face o prezentare a celor 3 volume „Nerej, un village archaïque roumain", apărute în 1939.

In publicistica noastră nu se obişnueşte ca un autor să-şi prezinte singur o lucrare. Totuşi, până la un punct, încercarea poate fi justificată. Mai ales în cazul unei opere colective, cum este aceea a monografiei Nerejului, cel care a condus-o este în măsură să vorbească despre colaboratorii săi. Intenţiile urmărite, problemele atinse, greutăţile întâmpinate, de asemenea pot forma obiectul unor mărturisiri. Şi nu mai puţin, greşelile şi lipsurile pot fi clar văzute de acela pentru care regula îndoelii metodice şi autocriticii alcătuesc un îndreptar statornic.

Satul Nerej din Vrancea făcuse obiectul unei cercetări monografice sub conducerea personală a Profesorului D. Gusti, încă din anul 1927. Din lunga serie de sate astfel studiate, Nerejul era acela de care mă legasem, personal, mai mult, pentrucă el mi se părea că rezolva sau în tot cazul deschidea calea spre rezolvarea unei probleme pe care o urmăresc încă dela începutul studiilor mele, problema vechei noastre organizări sociale.

Ştiam, în momentul sosirii mele în Vrancea,

doar ceea ce se scrisese în literatura românească despre satul vechiu răzăşesc. Mi-l închipuiam deci pe atunci, aşa cum continuă astăzi încă să şi-l închipuie foarte mulţi: anume ca pe un sat genealogic, născut adică din creşterea organică a unei familii originare, folosind ca atare o devălmăşie pe spiţă de neam, asupra căreia opera transmisia ereditară. Uimirea mea a fost însă totală, atunci când în Vrancea am întâlnit o formă de vieaţă socială inedită, despre care nimeni nu scrisese vreun rând şi nici nu formulase vreo părere, formă de vieaţă care, dacă se adeverea a fi ceea ce părea a fi, era de natură să răstoarne întreaga noastră concepţie despre aceste sate răzăşeşti şi în consecinţă, despre întreaga noastră structură socială veche. Am întâlnit adică, o formă de devălmăşie care nu avea nimic familial în ea, nici prin sfera sa geografică imensă, căci o întreagă regiune cunoştea o organizare socială care se asemăna mai mult cu Statul decât cu familia şi nici în alcătuirea sa internă.

Un noroc cu totul deosebit, m'a pus şi pe calea unor arhive inedite — de atunci de multe ori răscolite de alţii — care îngăduiau aflarea de amănunte asupra acestei forme de vieaţă socială, cu atât mai senzaţională cu cât era mai recentă, aproape contemporană.

Nerejul deci, aşa mi s'a părut cel puţin, putea fi un punct de plecare pentru o întreagă elaborare teoretică; alternativa era clară: sau faptele vrâncene intrau uşor în teoriile curente sau dacă nu, teoriile curente trebuiau să cedeze locul altor teorii care să îngăduie mânuirea comodă a realităţii.

Concluzia la care am ajuns, după ani de zile de îndoială şi de continuă reluare a contactului cu Vrancea, a fost aceea că Vrancea desminte teoriile curente ale istoricilor noştri şi, adăugând un întreg capital istoriei noastre sociale, deschide acesteia perspective nebănuite.

De aceea, în 1938, când Profesorul meu, D. Gusti, mi-a cerut să redactez o monografie a unui sat în vederea lucrărilor Congresului Internaţional de Sociologie, ce urma să aibă loc la Bucureşti, am profitat de prilejul ce mi se oferea şi, cu o nouă echipă monografică, am plecat iarăşi la Nerej, pentru o ultimă confruntare sistematică a faptelor cu gândurile mele.

Rezultatul acestei străduinţi sunt cele 3 volume pe care le prezentăm aci.

Materialul adunat trebue să servească analizei sociologice a unei unităţi sociale: „ceata răzăşească vrânceană". Idealul meu ar fi fost să arăt cum această unitate socială reprezenta un moment de perfect echilibru, în care toate stau în neclintită cumpănă, condiţii geografice de ţară închisă, izolată, adevărata cetate de margine privilegiată; condiţii biologice, de masă demografică restrânsă, relativ puţin densă, trăind în forme de grupe familiale devălmaşe; condiţii psihice, de obştie tradiţională difuză; condiţii istorice de autonomie locală perfectă; manifestări spirituale de puternic folklor; manifestări economice de gospodărie casnică închisă, grefată pe autarhie devălmaşe· manifestări juridice de drept obişnuielnic viguros şi a tot stăpânitor; manifestări administrative, de conducere în democraţie primitivă născătoare a unei confederaţii intersăteşti.

O adevărată societate în miniatură, de caracter arhaic, al cărei tablou ne duce cu gândul la ceea ce poate au fost pe vremuri alcătuirile prevoevodale. O adevărată ţară din înaltul ev mediu românesc, un document din epoca de dinainte de descălecare.

Aci, din înţelegerea acestui fenomen, nădăjduiam să se găsească luminişuri în întunerecul trecutului, drumuri sau pârtii măcar, spre zări cu totul noi.

Şi tot astfel, idealul meu, ar fi fost ca să arăt cum această perfectă societate în miniatură, întârziind până în veacul nostru, îşi schimbă sensul şi decade în mijlocul unei lumi duşmane: izolarea geografică ajunge a fi un blestem, tradiţia o povară moartă, inertă, autarhia economică o pradă uşoară pentru capitalismul triumfător, mai ales pentru cel care lucrând în industria forestieră a transformat Vrancea într'un adevărat rai al exploatării „coloniale"; obiceiul pământului, o armă asasină în mâna juriştilor moderni. Şi odată cu destrămarea întregului sistem, urma să se vadă şi decăderea culturală, slăbirea forţei psihice, colective, moartea folklorului, boala şi mizeria cruntă cuprinzând o populaţie pe vremuri înfloritoare.

In analiza acestui proces social, aşi fi vrut să spun întreg adevărul: să arăt pricinile şi vinovăţiile, chiar când ele atrăgeau după sine grave învinuiri aduse însăşi organizaţiei de Stat a României dela 1864 încoace! Uneori, pătrunşi de dureroşul adevăr pe care îl formulam, glasurile noastre, ale tutulor celor care am lucrat în acel sat, au devenit polemice şi, după câte ni s'au spus, supărătoare. N'am avut însă încotro „ori de câte ori lucrurile atingându-se de rădăcina răului, gura noastră grăitoare de adevăruri nu s'a răbdat să nu fie" cum spune, Cantemir.

Ce s'a putut realiza din toate acestea?

In volumul I, se expune mai întâiu o teorie sociologică nouă cu privire la răzăşie. O spunem fără falsă modestie: am înfăţişat acolo cea dintâiu teorie coherentă asupra morfologiei şi genezii răzăşiei. Am înfăţişat-o cu gândul cinstit, ca alţii să o judece şi să ne atragă binevoitor atenţia în cazul când am fi greşiţi. Aşteptăm încă.

Cadrul cosmic, datorită contribuţiei d-lui Prof. V. Tufescu, fără a intra în sterpe polemici, corectează şi împlineşte totuşi multe din greşelile şi lacunele altor lucrări anterioare, dând o imagine clară a ceea ce este această regiune naturală a Vrancei.

Analiza modului de aşezare a oamenilor în aceste regiuni, îndesirea lor până la formarea satelor propriu zise, ni se pare deasemeni o contribuţie folositoare la antropogeografia românească plină de sugestii pentru ceea ce d-l Conea numeşte o „geoistorie românească" şi pe care mi-am îngăduit a o numi eu însumi o „arheologie socială". Pornind dela observaţia că un sistem de proprietate lasă urme pe pământ, în nenumăratele linii de hotare al căror desen variază după însăşi sistemul juridic ce le-a creat şi adăogând şi observaţia că aceste hotare alcătuiesc alveole pe care generaţii de-a-rândul le cultivă oamenii locului, căpătând astfel o putere de dăinuire care le fac să supravieţuiască însăşi sistemului social care le dăduse naştere, putem în adevăr vorbi de o „arheologie", adică de o urmă materială cu sens istoric şi mai mult încă de o arheologie socială, adică de „amprentă" materială lăsată direct de către structura socială trecută.

Am descifrat în volumul I al Nerejului, abecedarul acestei arheologii sociale, dela formele cele dintâiu ale apropiaţiunii pământului, petece insulare de stăpâniri, în mijlocul unei imense devălmăşii absolute originare, până la gruparea lor nucleară, prin aglomerare şi până în momentul când aceste petece insulare sunt înlocuite prin lungile fâşii de pământ paralele şi contigue, care caracterizează răzăşiile evoluate.

Lămurirea legilor geografice, demografice, juridice şi economice care prezidează această evoluţie şi a tipurilor diverse morfologice la care ele dau naştere, socotim că constitue principalul aport teoretic cu care contribue monografia Nerejului, la ştiinţa socială românească.

In acelaşi volum, capitolul cadrului biologic se bucură de o preţioasă contribuţie a d-lui Profesor F. Rainer, care analizează antropologic populaţia Nerejului; situaţia demografică a satului este şi ea amănunţit analizată de d-l I. Chibulcuteanu, dela Institutul Central de Statistică, iar higiena locuinţei şi alimentaţiei, prilejuesc d-lui dr. D. C. Georgescu să adauge studiilor sale anterioare în acest domeniu, un nou capitol.

Partea cea mai mare din paginile volumului sunt prinse însă de studiul istoric al formelor sociale de vieaţă din Vrancea. Este vorba de reluarea unui vechiu studiu, tipărit fragmentar în „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială", completat şi întregit, în care se expune sistematic tot materialul documentar ce a putut fi strâns.

Volumul se încheie cu o analiză a psihologiei colective nerejene în cadrul unei teorii a ceea ce am numit „obştie pe bază de tradiţie difuză".

Volumul II este închinat manifestărilor spirituale. O seamă de colaboratori, printre care cităm în rândul întâiu pe Prof. Constantin Brăiloiu, analizează religia, arta, ştiinţa şi filosofia populară din Nerej. Ca studii mai importante semnalăm monografia asupra ceremonialului de moarte atât de bogat, din acel sat, precum şi analiza literaturii populare făcută de d-l I. Cazan.

Volumul III, aproape în întregime cuprinde analiza fenomenelor economice din satul Nerej. Datorită muncii d-lui Ing. agronom Petre Stănculescu şi a contribuţiei d-lui medic veterinar Aurel Muţiu, s'a putut trasa un tablou, pe care-l socotim concludent, atât ca metodă, cât şi ca rezultate obţinute, a vieţii de toate zilele pe care o duc aceşti „mocani" ai Vrancei.

Analiza vieţii juridice prilejueşte o aspră critică a stărilor de lucruri din această regiune. Statisticile juridice ale d-lui Gh. Serafim, demonstrează până la evidenţă „starea de haos juridic intolerabil", în care zace această parte de ţară.

In sfârşit o monografie asupra familiei devălmaşe nerejene şi una asupra unei gospodării nerejene, scrisă de d-l I. Filip, încheie lucrarea.

Bogat ilustrate, cu fotografii, desene şi hărţi, lectura tuturor volumelor este destul de uşoară, autorii ei ferindu-se cu bună ştiinţă de tot ce ar putea fi aparatură ostentativă.

Şi acuma putem trece la o critică a acestor volume. De ce nu ne mulţumesc ele pe deplin? Pentru ce, dacă împrejurările ne vor ajuta să dăm la iveală vreo altă monografie, ea nu va semăna cu aceasta?

Să-mi fie îngăduit a vorbi cu perfectă sinceritate.

Mai întâiu socotesc că publicarea materialului în ordinea analitică în care a fost strâns prezintă grave dificultăţi. Să arătăm acest lucru.

Sunt membru al Şcolii româneşti de Sociologie,

nu dintr'o simplă întâmplare, ci pentrucă realmente cred că sistemul sociologic al profesorului Gusti oferă o admirabilă unealtă de lucru. A observa ştiinţific, ceea ce constitue etapa primă a oricărei cercetări, înseamnă a observa analitic, adică desfăcând fenomenul de analizat în elementele sale alcătuitoare. Nu-mi pot închipui deci cum s'ar putea face o astfel de analiză care să nu deosebească, rând pe rând, toate elementele pe cadre şi pe manifestări, 8 la număr! Oricare ar fi fenomenul social în cauză, el are un spaţiu înconjurător, cu un anume conţinut geografic, este produsul unui grup de oameni de anume rasă, de anume densitate şi structură demografică, având anume tradiţie şi anume mentalitate; în sânul lui vom deosebi aspecte culturale, economice, juridice şi administrative, vom găsi anume structură etc. Ca atare, un cercetător va trebui să ia în seamă rând pe rând toate aceste elemente. A scăpa vrunul din ele, înseamnă a face operă incompletă. Dar întrebarea asupra căreia stărui este următoarea: odată făcută cercetarea, analiza la teren, înfăţişarea către publicul cetitor, trebue să urmeze aceleaşi cadre rigide? Operaţia de analiză cu alte cuvinte, trebue să rămână până la sfârşit, vizibilă? Sau sistemul cadrelor şi manifestărilor este o unealtă care face parte din laboratorul secret al sociologiei.

Răspunsul poate fi deosebit, după cum deosebite pot fi răspunsurile la altă întrebare prealabilă: Ce urmăreşte monografia? Să prezinte descripţia unui material autentic? Atunci cadrele fixe care au servit la strângerea lui analitică, pot servi şi drept cadre de prezentare. Compartiment, după compartiment, cetitorul monografiei ar avea la îndemână întreg materialul, aşa cum a fost el clasat în dosarele de analiză ale terenului. Sau poate dimpotrivă, socotim întreaga monografie ca un prilej de a elabora sinteze sociologice, de a formula adevăruri pe temeiul materialului? In acest caz, studiul urmează a se publica în ordinea logică pe care o pretinde demonstraţia pe care o faci. In loc de dosare, urmează a se alcătui un volum, o carte propriu zisă, în care totul trebue să urmeze regulele dialectice ale expunerii coherente, arhitectonica unei clădiri a gândului.

Părerea la care am ajuns este următoarea: o monografie trebue să fie şi una şi alta. In primul volum să înfăţişeze rezultatul sociologic propriu zis, opera de sinteză, în care elementele de fapt să apară în ordinea necesităţii demonstraţiei, iar nu în aceea a culegerii. Iar altă serie de volume să prezinte, pe cadre şi manifestări, materialul brut cu ajutorul căruia s'a elaborat sociologia respectivă.

Volumele Nerejului, din păcate, n'au ajuns la acest stadiu de maturitate. Demonstraţia începută este permanent întreruptă de blocuri mari de material brut, care nu contribue cu nimic la lămurirea problemei. Ca să poţi ceti cu folos cartea, ar trebui un indicator care să-ţi arate ce pagini anume ar trebui sărite, ca să prinzi din nou firul demonstraţiei şi să nu te înneci în material.

E drept că s'a încercat o triere a materialului. S'au lăsat deoparte capitole întregi: toate documentele istorice, toate textele literare etc. Totuşi şi ce-a rămas este deseori povară.

Studiul ştiinţific presupune întotdeauna un imens balast, reziduri logice. Eşti dator de pildă să cauţi dacă nu cumva structura geologică n'a influenţat fenomenul social. In speţă, răspunsul a fost negativ. Nici o legătură nu a putut fi stabilită între geologie şi răzăşie. Tot astfel, studiul antropologic, ba în anume măsură nici cel demografic nu s'au adeverit a fi în legătură cu obştia răzăşească: capitolele respective ar fi trebuit să fie scoase, fără milă, din studiul sociologic. In schimb, ele trebuiau să apară în extenso, la anexă, căci se poate întâmpla, ca alţii, mai iscoditori, mai perspicaci decât tine să poată găsi legături cauzale, care ţie ţi-au scăpat, între fenomenul social respectiv şi materialul tipărit în anexă şi să folosească astfel din plin ceea ce pentru tine reprezintă un reziduu neplăcut

O a doua critică ce ne-am putea singuri face, este că nici măcar din întreg materialul strâns n'am scos întotdeauna toată sociologia posibilă.

Capitolul vieţii psihice, de pildă, nu este ceea ce ar fi putut să fie, tot din pricina unei greşite concepţii de redactare.

Ca să poţi face analiza sociologică a unui asemenea fenomen, ar fi trebuit un nou volum de sinteză, care la rândul lui să folosească, oridecâteori era nevoe, întreg materialul din toate cadrele şi toate manifestările. Ar fi însemnat însă încă un an de elaborare. Poate că prea grăbiţi, am împlinit golul lăsat prin absenţa unui asemenea studiu, doar prin indicarea, în teorie generală, a ceea ce ar fi urmat să demonstrăm şi prin publicarea materialului brut.

Volumele deci sunt inegale ca valoare sociologică şi confundă uneori două planuri de preocupări: sociologia propriu-zisă cu pura sociologie descriptivă.

Dar ne mângâiem cu faptul, că aşa cum este, monografia Nerejului reprezintă totuşi o încercare de sinteză şi în tot cazul cuprinde destul material preţios.

Şi mai ales ne mângâiem cu gândul că această cea dintâi monografie apărută, nu înşeală, deocamdată, prea mult, gândul Profesorului nostru, urmând ca la o a doua monografie să facem un pas mai departe şi o operă care într'adevăr să fie o „monografie sociologică".

H. H. Stahl

ION CONEA: *Clopotiva, un sat din Haţeg. Monografie condusă de...*, Edit. Institutului de Ştiinţe Sociale al României, 573 p., cu 120 fot. şi 8 hărţi, Bucureşti, 1940, 2 vol.

Echipa regală din Clopotiva nu era alcătuită — şi menită — să scrie o monografie a satului, la început. Echipele cu această destinaţie se alcătuiau anume, cu grijă, şi cu mult înainte de începerea lucrului. Ci echipa noastră haţegană — ca să vorbim aşa — avea doar menirea să adune *şi* material monografic, pentru — cel mult — o *schiţă* monografică a satului acestuia, aşa cum adunau toate celelalte echipe de acest fel — *au fost sute, de acestea*. Dar când am văzut ce sat interesant era Clopotiva — puţin după poposirea echipei în el — am scris domnului Gusti: „Domnule Profesor, e prea bogată şi prea interesantă *mină* pentru o monografie, acest sat; învestiţi-ne, drept aceea, cu dreptul şi cu misiunea de a încerca o monografie veritabilă şi, în măsura în care puterile ne vor ajuta, o monografie *serioasă*, a lui. Vrem s'o încercăm, aşa, simplă echipă regală — şi nu „monografică" — cum suntem". La câteva zile, a venit răspunsul: „Dragii mei, porniţi la lucru imediat. Aveţi aprobarea şi sprijinul meu integral. Vă urez succes. In curând voiu veni să vă văd". Am apelat, atunci, la câţiva prieteni specialişti în anumite direcţii, pentru o astfel de cercetare — şi ei au venit: Mihail Gregorian, Gheorghe Făcăoanu, Dorin Popescu, Traian Zaharia. Şi, astfel, echipa s'a mai „monografiat", puţin. Am pornit la lucru. Şi, cum spun în cuvântul de introducere al monografiei, tipărite acum exact doi ani, —: „Am scris-o un grup de treisprezece prieteni — o echipă studenţească regală, încadrată de câţiva colaboratori specialişti, în *campania* de lucru din vara anului 1935. Materialul, l-am adunat: din gura oamenilor, din numele şi graiul munţilor şi al apelor, de sub colbul documentelor. L-am notat: la şezători, la munca câmpului, în timpul excursiilor în care călăuza ne erau oameni din sat; într'un popas la o stână, „la o vorbă", cu câte un cosaş, care culca fânul polog la peste o mie de m. înălţime în munte; la câte un „vânat" de păstrăvi pe Râul-Mare în sus, unde, la *Gura Zlata*, dăm, între altele şi între alţii, de d-l Brătescu-Voineşti „vânând", şi dânsul, aceleaşi făpturi nevinovate;.. într'un cuvânt: l-am adunat şi notat oridecâteori ni s'a oferit prilejul, observând şi întrebând oamenii şi lucrurile deopotrivă, despre vremea de azi şi cea de ieri".

Şi a ieşit, astfel, această monografie. Nu poate fi numită una strict şi complet sociologică, de sigur. Nu se împarte, cu rigurozitate, în tot acel număr de camere şi cămăruţe, pe care-l cere catechismul de cercetare al realităţii sociale româneşti. Dar nici nu stă mult departe de aceasta: doar şi noi, autorii, — cei mai mulţi — fără să fi fost sociologi puri, fusesem mai toţi *elevii pe teren* ai profesorului Gusti. Oricum, faptele au fost adunate din *toate domeniile*, chiar dacă nu complete în unele sectoare.

De aceea şi bucuria pe care i-a produs-o apariţia Clopotivei n'a fost mai mică decât aceea oferită de minunatul Nerej, sau de Drăguşul, care a ţinut — vorba vine — să apară de sub tipar ultimul.

Dar am uitat să spun un lucru care se cerea la început spus: Să nu-şi închipuie cetitorul că monografia a fost lucrată într'o singură vară, într'un biet răstimp de trei luni. Doar *una* este viaţa de vară a satului, şi *alta*, cea de toamnă, de iarnă, de primăvară, jos în restul Ţării Haţegului sau sus, în muntele care saltă până aproape sub zimţii din crestele Retezatului. Iată de ce mulţi din noi au revenit şi cercetat satul iar şi iar, în toate anotimpurile, până ce şi-au completat capitolele, spre a le da la tipar. De aceea şi ieşirea de sub acest tipar a monografiei nu s'a întâmplat îndată după campania de lucru în care ea a fost începută, în iarna sau primăvara imediat următoare, ci abea în a şasea vară de după aceea (1940).

Gândul şi dorinţa noastră, lucrând monografia, a fost — fireşte — ca ea să fie cât mai completă. Ne-am adresat, întâi, mediului geografic şi istoric al *regiunii*, şi al locului propriu zis, al vetrii satului, după aceea. Capitolele: *Ţara Haţegului, regiune naturală; Aşezarea satului; Câteva date istorice* (primele două, semnate: Ion Conea, ultimul — Dorin Popescu) — aceasta tratează. Au urmat, după aceea, capitolele: *Despre forma şi structura satului; Despre „mersul vremii" la Clopotiva* (semnate Ion Conea), după care s'a cercetat adaptarea omului la